शोधनिर्देशक
महानन्द जोशी
उपप्राध्यापक, त्रि.वि.

कञ्चनपुर जिल्ला अन्तर्गत पुनर्वास क्षेत्रका रानाथारू भाषामा प्रचलित उखानको सङ्कलन र अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत
नेपाली शिक्षण विभाग
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज
स्नातकोत्तर तह, दोस्रो वर्षको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी
माधवप्रसाद पोखेल
परीक्षा रोल नं. : ९६१००१०
रजि.नं. : १०५९-८७
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
नेपालगन्ज, बाँके
वि.सं. २०६८
शैक्षिक सत्र : २०६२-०६४

सिफारिस-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्जको स्नातकोत्तर तह नेपाली द्वितीय वर्षका छात्र **माधवप्रसाद पोखेल**ले यस नेपाली शिक्षण विभागमा प्रस्तुत **'कञ्चनपुर जिल्लाअन्तर्गत पुर्नवास क्षेत्रका रानाथारू भाषामा प्रचलित उखानको सङ्कलन र अध्ययन'** नामक शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । अत्यन्त मेहनतका साथ तयार गरिएको यस शोधकार्यबाट म पूर्ण सन्तुष्ट छु । अतः यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि नेपाली विभाग समक्ष सिफारिस गर्दछु ।

मिति- २०६८।

शोधनिर्देशक
महानन्द जोशी
उपप्राध्यापक, त्रि. वि.
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज, बाँके

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस
नेपाली शिक्षण विभाग
नेपालगन्ज

स्वीकृति–पत्र

स्नातकोत्तर तह नेपाली द्वितीय वर्षका छात्र **माधवप्रसाद पोखेल**द्वारा यस नेपाली शिक्षण विभागमा प्रस्तुत **'कञ्चनपुर जिल्लाअन्तर्गत पुर्नवास क्षेत्रका रानाथारू भाषामा प्रचलित उखानको सङ्कलन र अध्ययन'** नामक शोधकार्यलाई नेपाली विषयमा स्नातकोत्तर तह उपाधिका निम्ति स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्रको मूल्याङ्कन समिति

....	....	....
महानन्द जोशी		**गिरिराज पौडेल**
शोधनिर्देशक	**बाह्य परीक्षक**	**विभागीय प्रमुख**

मिति- २०६८।

कृतज्ञताज्ञापन

'कञ्चनपुर जिल्लाअन्तर्गत पुर्नवास क्षेत्रका रानाथारू भाषामा प्रचलित उखानको सङ्कलन र अध्ययन' शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मैले महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस, नेपालगन्ज मानविकी तथा सामामाजिकशास्त्र सङ्काय नेपाली शिक्षण विभाग अन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको दसौँपत्रको प्रयोजनका लागि तयार गरिएको हो । आफ्नो व्यस्त समयका बीच पनि यो शोधपत्र तयारीका सन्दर्भमा आफ्ना अमूल्य समय मेरो निम्त अति नै सौहार्दपूर्ण निर्देशन एवम् ज्ञानवर्द्धक सल्लाह, सुझाव र सामग्री दिएर अविष्मरणीय सहयोग गर्नुहुने शोधनिर्देशक महानन्द जोशीप्रति म सदा ऋणी रहनेछु । उहाँहरुले लगाउनु भएको गुण म कहिल्यै बिर्सने छैन ।

प्रस्तुत शीर्षकमा अध्ययन गर्न स्वीकृति प्रदान गरी शोधपत्र लेख्ने अवसर प्रदान गर्नुहुने विभागीय प्रमुख गिरिराज पौडेलज्यूप्रति कृतज्ञताज्ञापन गर्दछु ।

सामग्री सङ्कलनका क्रममा आफ्नो व्यस्तताका बाबजुत श्री बाल बागेश्वरी मा.वि., परासन, कञ्चनपुरका शिक्षक श्री दुलेराम राना, राना मेडिकल कञ्चनपुरका भोके रानाप्रति विशेष आभार प्रकट गर्दछु । विभिन्न पत्रपत्रिका तथा पुस्तकहरु उपलब्ध गराई सहयोग पुऱ्याउने श्री जीवन राना, नेपाल राना थारु समाज, केन्द्रीय अध्यक्षप्रति आभार प्रकट गर्दछु । लामो समयको अन्तरालपछि स्नातकोत्तर तहको लागि बेलाबेलामा घचघच्याइरहने र शोधकार्यमा सामग्री सङ्कलनमा समेत सहयोग पुऱ्याउनु हुने श्री कर्णबहादुर बुढा (क्याम्पस प्रमुख, जनता बहुमुखी क्याम्पस, त्रिभुवनवस्ती कञ्चनपुर) प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु । आफू अत्यन्त व्यस्त भई जस्तासुकै घरायसी कामको पनि जिम्मा लिई उच्च शिक्षा अध्ययन तथा शोधकार्यमा सहयोग पुऱ्याउने प्रिय श्रीमती माया पोखेलको देन सदैव स्मरणीय रहनेछ । आफ्नो अमूल्य सहयोग एवम् सामग्री उपलब्ध गराउने देखि लिएर अन्य आवश्यक सल्लाह, सुझाव दिइरहने र शोधकार्यमा सहयोग पुऱ्याउने दाजु एकनारायण पोखेल प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु । सङ्कलित उखानहरुलाई नेपालीमा उल्था गर्नका लागि सहयोग पुऱ्याउने बाइसीबिचवा विकास वस्तीका कन्हैया राना तथा रामबहादुर राना प्रति अत्यन्त आभारी छु । कुनैपनि झर्को नमानेर छिटोछरितो र शुद्ध रूपमा टङ्कण गरी सहयोग गर्नु हुने न्यू लुम्बिनी पुस्तक पसल, नेपालगन्जका सञ्चालक सबिन लुईटेललाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्तमा प्रस्तुत शोधपत्रको आवश्यक मूल्याङकनका लागि त्रिभुवन विश्वविद्यालय महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस नेपालगन्ज नेपाली विभागसमक्ष पेस गर्दछु ।

२०६८।

____

माधवप्रसाद पोखेल
त्रिभुवन विश्वविद्यालय
महेन्द्र बहुमुखी क्याम्पस

नेपाली शिक्षण विभाग
नेपालगन्ज, बाँके
२०६८

विषयसूची

परिच्छेद -एक
शोधपरिचय

१.१ शोध शीर्षक १
१.२ शोधप्रयोजन १
१.३ समस्याकथन १
१.४ अध्ययनको उद्देश्य २
१.५ पूर्वकार्यको समीक्षा २
१.६ अध्ययनको औचित्य र महत्व ४
१.७ शोधकार्यको सीमाङ्कन ५
१.८ सामाग्री सङ्कलन र शोधविधि ५
१.९ शोधपत्रको रुपरेखा ५

परिच्छेद : दुई
कञ्चनपुर जिल्लाको पुनर्वास क्षेत्रको चिनारी तथा रानाथारूको सङ्क्षिप्त परिचय

२.१ कञ्चनपुर जिल्लाको परिचय ७
२.२ पुनर्वास क्षेत्रको परिचय ९
२.३ रानाथारू जातिको परिचय १०
२.४ रानाथारू जातिको बसोबास क्षेत्र १४
२.५ सामाजिक अवस्था १६
२.६ आर्थिक अवस्था १८
२.७ धार्मिक अवस्था १८
२.८ शैक्षिक अवस्था १९
२.९ लोकसाहित्यिक स्थिति २०

परिचच्छेद : तीन

उखानको सैद्धान्तिक परिचय

३.१ उखानको परिचय २१

३.२ उखानको प्रयोजन २२

३.३ उखानका परिभाषा २३

३.४ उखानका विशेषता २५

३.५ उखानका तत्वहरू २६

३.६ भाषामा उखानको स्थान २७

३.७ उखानको उत्पति प्रक्रिया र स्रोत २८

३.८ उखानको वर्गीकरण ३०

परिच्छेद चार

पुनर्वास क्षेत्रका रानाथारू भाषामा प्रचलित उखानको सङ्कलन वर्गीकरण र विश्लेषण

४.१ सङ्कलन ३३

४.२ राना थारू उखानको वर्गीकरण ५०

४.३ राना थारू उखानको विश्लेषण ५८

परिच्छेद पाँच

उपसंहार ६८

सन्दर्भग्रन्थसूची